

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ
СОФИЯ
ДЕПАРТАМЕНТ „НОВА БЪЛГАРИСТИКА“

СТАНОВИЩЕ

от доцент д-р Йордан Йорданов Костурков, член на научното жури, преподавател в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”, Катедра по английска филология, американска литература

за представения от докторант Mihrije Maloku-Morina (Михридже Малоку-Морина) дисертационен труд на тема

Dreiser as a Steady Critic of Social Injustice

(„Драйзър като непреклонен критик на социалните несправедливости“)

Научен ръководител: проф. Албена Бакрачева, дфн

за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР”
Докторска програма „Англоезична литература“

Докторантката развива една особено актуална тема, свързана с творчеството на бележития американски романист Тиъдър Драйзър в процес на все по-нарастващ интерес към този автор, постигнал върхове в творчеството си през първата половина на двадесети век, но в епохата на макартизма, през десетилетията след Втората световна война в известна степен изолиран от литературно-критическия процес. Въпреки че днес тълкуваме и разбираме този процес в по-сложни измерения и до голяма степен преориентираме художествената литература и в частност романовия жанр в днешните рамки на политическия, социален живот, с преместена роля на културата, романът органично и по произход се възприема като средство за отразяване на действителността и за инструмент за послания – не само художествени, но и социални и политически. В този контекст съвременната американска критика препрочете на само романите на Драйзър, но и тези на негови съвременници – от Ъптон Синклер до Уила Катър, Хари Синклер Луис и Едит Уортън. В България това явление намира отражение във възстановения интерес и

преиздаване на преводи на тези автори. Изтъквам и предлагам тълкуване на този специфичен процес и резултатите от него – възраждане на интереса към творчеството на Драйзър, изваждането на цялото негово поколение от това, което аз наричам „литературна заборава“ (*literary oblivion*), изваждането им от може да се каже тяхната литературна смърт, като особено значимо още в концепцията на дисертацията. Това е изключително интересен процес, наблюдаван и в българската литература. Защото причините за „заборавата“, са толкова разнообразни – от смяната на поколенията и естетическия и етичен код, до политически и дори реваншистки, понякога лични. Другаде сравних това явление с традицията в Древен Рим на „заличаване на паметта“ (*damnatio memoriae*). Така за мен – а сигурен съм и за всички специалисти, които прочетат този дисертационен труд, – самата тематика, но и анализът на темата от докторанта, – представляват значим културен и научен принос. Несъмнено този труд може да се реализира и в приложно отношение и да влияе на реални издателски процеси, както става в културния живот на САЩ и други англоезични страни.

Целите и задачите на дисертационния труд са обусловени от характера на творческите цели на Драйзър, който наследява този дух на изобличаване на корупцията, социалните несправедливости, неравенството от поколението на „мъкрейкърите“, както и от духовните наследници на днес забравения крупен романист от ранга на Дикенс – Уилям Дийн Хауълс „доайенът“ на поколението, което с творчеството си се бори за възраждане на идеалите на Американската революция, на Америка като конструктор, в *„земята на свободните хора и в дома на храбростта“*, където *„нашите деди създадоха една нова нация, предопределена да устоява вярата, че всички хора са равни“*, страната, която се обърна към корумпирана Европа с призива *„Дай ми твоите нещастни и бедни хора... тези, които мечтаят да дишат свободно... бездомните, изхвърлени от бурята, при мен...“* Драйзър и поколенията от края на деветнадесети и тридесетте година на двадесети век също така страстно копнеят този идеал да се осъществи – идеалът, който наричаме „американска мечта“ (макар че често фразата се тълкува опростенчески и на практика невярно). Когато тълкуваме, че американската литература сякаш въплъщава идеята на Гьоте за „световна литература“ (какъвто статус се приписва на английската, руската, немската и френската литература предимно) точно в този исторически период, предхождащ Първата световна война, то е защото тя става литература, от която имат нужда, която разбират и им дава

надежда и вяра – на тези читатели от цял свят. „Каква му е Хекуба, той на нея какъв и е...“ – това е символно тълкуване на новия статус на американската литература и в случая говорим за Драйзър и неговите социални романи – те принадлежат на цялото човечество, то се нуждае от тях – с художественото си майсторство, но и със страстта на своя социален заряд. Нямам никакво съмнение, че това е привлякло Михридже Малоку-Морина да избере тази значима тема и убедително да я разработи. Приносният момент на дисертацията е още в самия избор на темата.

Изборът на романите на Драйзър, които се анализират в разкриване на параметрите на темата, сам по себе си е показателен и е обяснимо отсъствието на шедьовъра му „Американска трагедия“ – но, струва ми се, причината съвсем не е, че и в този роман има достатъчно материал за изследване, а защото обяснимо „Американска трагедия“ е творба, която отделно заслужава специално изследване. Специално искам да добавя в този смисъл и че освен „чисто“ социалните – „Финансист“, „Титан“, „Стоик“, – докторантът отделно разглежда двата по-ранни впечатляващи романа „Сестра Кари“ и „Джени Герхарт“, е че правилно се тълкува психологическият реализъм на Драйзър (наследен от Хенри Джеймс и авторите от *fin de siècle*, американския „Позлатен век“, както е дефиниран от Марк Твен) като убедително художествено средство за социални внушения – това сродява тези автори с класиците на руската литература, но и с френската и английската от края на деветнадесети век.

Структурата на дисертацията е отлично замислена и изпълнена. От една страна трудът проследява хронологично развитието на Драйзър като романист – и паралелно с това актуалната социална и политическа реалност в САЩ, от друга така се концептуализира идеята на изследването. Тезите в четвърта глава на дисертационния труд се особено важни, защото те са ключът на осъзнаването на причините за „реабилитацията“ на Драйзър, за нуждата от неговото творчество днес – а в този смисъл и обяснение за логиката на процеса на реставриране на стойностите – какъвто е случая с Уила Катър и Едит Уортън.

В Заключението на труда авторът Михридже Малоку-Морина резюмира научните приноси, най-важните, най-значимите от които аз избрах да анализирам в текста по-горе. Прави добро впечатление, че в резюме те са обосновани, изчистени и изяснени, логически произхождащи от цялостния текст, където са развити подробно.

Разбира се, специалисти по Драйзър могат по-точно да се спрат на детайлите и да коментират доколко тезите са достатъчно обосновани, дали има пропуски, неточности. Като специалист по литературата от периода, обаче, аз възприемам дисертационния труд – нещо не така често срещано – като органично развит и убедителен. Не ми стана ясно обаче защо вместо цитирана литература е посочена „Избрана библиография“, докато петдесетината (47, ако не се лъжа) „секундери източника“ ми се струват достатъчно представителни, допълнени и от интернет източниците. Така или иначе, текстът на дисертацията е, както коментирах, органично свързан, анализите, тези на Михридже Малоку-Морина, уместно, точно и вярно са подкрепени от съответните цитати.

Докторантът е изпълнил условията на правилника и закона и има нужните публикации, изпълнени са всички изисквания по тях.

Дисертацията е написана на английски език и така за съжаление няма да бъде достъпна за филолози, които не знаят езика, но пък от друга страна, ако докторантът има възможност и публикува целия текст или части от него, сигурен съм, че това ще предизвика интерес в англоезичния свят, където тази проблематика днес е особено актуална. Достойнство на труда е и отличното владение на английски език.

В заключение давам категорично положителна оценка на дисертационния труд на Михридже Малоку-Морина и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на докторанта.

Дата 17. 2. 2021 г.

Подпис: Йордан Костурков